

батьків. Зазначене формулювання є нечітким щодо визначення категорій дітей, оскільки в національному законодавстві існує розмежування їхнього статусу.

Отже, враховуючи вищезазначене, можемо зробити **висновок**, що для виконання стратегічно важливих завдань, а саме – створення умов для працевлаштування та гарантування належної підтримки з боку держави, необхідним є: по-перше, для усунення не однозначного трактування окремих приписів, привести у відповідність нормативно-правові акти, що стосуються працевлаштування соціально-незахищених категорій дітей; по-друге, у нормативно-правових актах чітко розмежувати повноваження державних органів, уникаючи їх дублювання; по-третє, необхідно передбачити норму, що надаватиме можливість дітям-сиротам та дітям, позбавленим батьківського піклування, які зареєстровані в органах Державної служби зайнятості як такі, що шукають роботу вперше і визнані безробітними, отримувати допомогу по безробіттю протягом 6 місяців на рівні середньої зарплати, яка склалася по Україні; зрештою, доцільно було б розробити окремий закон «Про додаткові гарантії та соціальну підтримку дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування».

Список використаних джерел:

1. Конституція України // ВВР України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Смітюх Г. Держава зобов'язана забезпечити гідне життя наших дітей / Г. Смітюх // Голос України. – 2011. – № 204. – С. 4.

3. *Забезпечення рівних можливостей та прав дітей в умовах зростання ризиків бідності населення* / А.Г. Зінченко, Т.Ф. Алексєенко, С.Ю. Аксьонова [та ін.] / М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. департамент з усиновлення та захисту прав дітей, Держ. ін.-т розвитку сім'ї та молоді. – К.: Бланк-Прес, 2010. – 152 с. – (Державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2009 р.)

4. Закон України «Про охорону дитинства» від 26 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2001. – № 30. – Ст. 142.

5. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 5 лютого 1993 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1993. – № 16. – Ст. 167.

6. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13 січня 2005 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 6. – Ст. 147.

7. Закон України «Про зайнятість населення» від 1 березня 1991 р. // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 14. – Ст. 170.

8. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24 січня 1995 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1995. – № 6. – Ст. 35.

9. Указ Президента «Про заходи щодо поліпшення становища дітей-сиріт і дітей, які залишилися без піклування батьків» від 17 жовтня 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kmv.gov.ua/divinfo.asp?Id=91519>

Л.Д. БІЛИК,
викладач (Академія адвокатури України)

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ В ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРУДОВИХ СПОРАХ

Питання виконання рішень дуже важливе, оскільки ухвалення будь-якого рішення,

чи то судового, чи іншого юрисдикційного органу, саме по собі ще не є кінцевим резуль-

татом правозахисної діяльності. Важливіше для особи, права якої порушені, реальне виконання рішення, яким вони захищаються.

Так, П.П. Заворотько у своїй монографії «Процесуальні гарантії судового рішення» зазначає, що держава, не обмежується фіксуванням прав, а переносить вагу на засоби їх здійснення, і, тим більше, не може не гарантувати реалізації безспірних прав, що впливають із судового рішення. Цій меті служить передбачена державою система процесуальних заходів, що застосовуються для реалізації судових рішень після їх ухвалення. Найбільш конкретно вони проявляються на стадії виконання судових рішень. Ця стадія цивільного процесу завершує всю діяльність суду із захисту прав і законних інтересів громадян і організацій [1, 135]. З такою думкою важко не погодитись, оскільки ухвалення рішення судом ще недостатньо для того, щоб повною мірою захистити порушені, оспорювані чи невизнані права особи.

Однією із засад судочинства Конституція України (ст. 129) закріпила принцип обов'язковості судових рішень, який знайшов своє подальше відображення у Законі України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних кодексах.

До того ж, прецедентна практика Європейського Суду з прав людини, юрисдикція якого щодо тлумачення і застосування Конвенції про захист прав і основних свобод людини і протоколів до неї визнається Україною як учасницею цієї Конвенції, вказує на те, що у розумний строк розгляду справи включається період від надходження до суду заяви до закінчення виконання рішення суду.

Згідно п. 1 ст. 6 зазначеної Конвенції, провадження з виконання судових рішень є самостійною і невід'ємною частиною судового розгляду. Зокрема, у Рішеннях Суду у справі «Хорнсбі проти Греції» від 19 березня 1997 р., у справі «Бурдов проти Росії» від 7 травня 2002 р., у справах «Ромашов проти України» від 27 липня 2004 р., «Шаренко проти України» від 22 лютого 2004 р. та ряду інших, зазначається, що *право на судовий захист було б ілюзорним, якби правова система держави дозволяла, щоб остаточне зобов'язувальне рішення залишалось бездієвим на шкоду одній зі сторін; виконання рішення, винесеного будь-яким судом, має ва-*

жатися невід'ємною частиною цивільного процесу [2, 2].

Також П.П. Заворотько в своїй роботі розкриває принцип доступності судового захисту цивільних прав стосовно стадії виконання судового рішення.

Автор зазначає, що для того, щоб виконання судового рішення було доступним, воно повинно бути вільним від непотрібних формальностей, що уповільнюють процес судового захисту і роблять його незрозумілим для неспеціаліста в галузі права [1, 264].

Згідно з П.П. Заворотько, доступність процесу полягає в першу чергу в тому, що порушення виконавчого провадження не зумовлюється різними процесуальними вимогами матеріального характеру: оплати стягувачем виконавчого мита (авт. збору), стягнення з боржника винагороди працівникам органів виконання, внесення грошового авансу для оплати конкретних виконавчих дій [1, 263].

На сьогодні, ст. 42 Закону України «Про виконавче провадження» передбачає, що з метою забезпечення провадження виконавчих дій стягувач може за погодженням з державним виконавцем, внести на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби певну грошову суму для здійснення необхідних витрат або покриття їх частини. Тобто тягар із забезпечення швидкого виконання рішення суду покладається на стягувача як на заінтересовану в цьому особу.

Професор П.П. Заворотько у зміст принципу доступності вкладає і право оскаржити дії виконавця, що здійснюється без оплати мита і зборів [1, 264].

У підпункті «б» п. 1 ст. 3 Декрету Кабінету Міністрів України «Про державне мито» було передбачено справляння держмита із скарг за неправомірні дії органів державного управління і службових осіб, що обмежують права громадян у розмірі 0,2 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян.

У Постанові Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14 «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження» зазначається, що скарги на рішення, дії або бездіяльність посадових осіб державної виконавчої служби оплачуються державним митом

відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України від 21 січня 1993 р. № 7-93 «Про державне мито».

Однак з першого листопада 2011 року набрав чинності Закон України «Про судовий збір» № 3674 від 08.07.2011 р. Судовий збір справляється за подання заяв та скарг до суду, а також видачу документів судами, і включається до складу судових витрат. Встановлення ставок судового збору скасовує сплату державного мита відповідно до Декрету КМУ «Про державне мито» № 7-93 від 21.01.1993 р., а також витрати на інформаційно-технічне забезпечення судового процесу в цивільних і господарських справах. На відміну від державного мита, єдиною базою для судового збору за подання заяв та скарг до суду є розмір мінімальної заробітної плати, що значно збільшує розміри судового збору.

Але в Законі «Про судовий збір» не зазначено такої категорії як скарга на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб.

Частина 1 ст. 3 Закону «Об'єкти справляння судового збору» передбачає, що судовий збір справляється:

- за подання до суду позовної заяви та іншої заяви, передбаченої процесуальним законодавством;
- за подання до суду апеляційної і касаційної скарг на судові рішення, заяви про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами, заяви про скасування рішення третейського суду, заяви про видачу виконавчого документа на примусове виконання рішення третейського суду та заяви про перегляд судових рішень Верховним Судом України;
- за видачу судами документів.

У ч. 2 цієї статті перераховуються заяви, за подання яких судовий збір не справляється, але в цьому переліку скарги на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб теж немає. Тож, вирішити питання про сплату судового збору при оскарженні дій державного виконавця на підставі Закону «Про судовий збір» практично не можливо.

Що стосується безпосередньо виконання рішень з індивідуальних трудових спорів, то варто сказати, що примусовому виконанню органами державної виконавчої служби під-

лягають не тільки судові рішення, а й рішення комісії із трудових спорів (КТС).

Порядок виконання рішення комісії із трудових спорів установлено статтею 230 КЗпП України. За невиконання роботодавцем рішення комісії із трудових спорів у встановлені законом строки (рішення комісії із трудових спорів підлягає виконанню власником або уповноваженим ним органом у триденний строк по закінченні десяти днів, передбачених на його оскарження ст. 229 КЗоТ) будь-яких санкцій, що могли б бути застосовані до роботодавця, законом не передбачено. Але в цьому разі працівник має право вимагати примусового виконання рішення комісії із трудових спорів. Тобто, якщо роботодавець у встановлені строки не оскаржив це рішення і не виконав його, працівник має право вимагати від комісії із трудових спорів, яка розглядала його заяву і винесла рішення, видати йому посвідчення, що має силу виконавчого листа.

Слід звернути увагу, що строк, протягом якого працівник може звернутися до комісії із трудових спорів, аби отримати посвідчення на примусове виконання рішення, законодавством не встановлено, а отже, можна зробити висновок, що цей строк необмежений.

Працівник має право пред'являти посвідчення до державної виконавчої служби протягом трьох місяців. Частина 2 ст. 230 КЗпП не встановлює, з якого дня обчислюється цей тримісячний строк. Частина 2 ст. 22 Закону «Про виконавче провадження» приписує відлічувати зазначений тримісячний строк з дня видачі посвідчення на примусове виконання рішення.

За захистом своїх трудових прав можна звертатися безпосередньо до суду, оминаючи КТС. У судах дуже поширена категорія справ із трудових спорів про поновлення на роботі та стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу.

У ч. 5 ст. 235 Кодексу законів про працю зазначено, що рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного на іншу роботу працівника, прийняте органом, який розглядає трудовий спір, підлягає негайному виконанню. Згідно з ч. 4 ст. 30 Закону «Про виконавче провадження» (далі – Закон), якщо рішення підлягає негайному виконанню, державний виконавець

відкриває виконавче провадження не пізніше наступного дня після отримання виконавчого документа і невідкладно розпочинає його примусове виконання.

Таким чином, строк на добровільне виконання рішення цієї категорії, державним виконавцем не встановлюється.

Пленум Верховного Суду України в постанові № 9 від 6 листопада 1992 р. «Про практику розгляду судами трудових спорів» роз'яснив, що рішення суду про поновлення на роботі вважається виконаним з дня видання власником або уповноваженим ним органом про це наказу (п. 34). Але, відповідно до ч. 3 ст. 24 КЗпП, трудовий договір вважається укладеним і тоді, коли наказ чи розпорядження не були видані, але працівника фактично було допущено до роботи.

У вирішення цього питання була внесена новела в ч. 1 ст. 77 Закону «Про виконавче провадження», за якою виконання рішення вважається завершеним з моменту фактичного допущення зазначеного працівника до виконання певних обов'язків на підставі відповідного акта (тобто наказу, розпорядження) органу, що прийняв незаконне рішення про звільнення або переведення працівника.

Це правило усувало можливість для адміністрації підприємства, установи або організації після видання нею наказу про поновлення на роботі працівника не допустити його до виконання попередніх обов'язків.

Відповідно до п. 8.2.3 Інструкції про проведення виконавчих дій, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 15 грудня 1999 р. № 74/5, після фактичного допущення працівника до роботи складається акт про виконання рішення, виконавче провадження підлягає закінченню і не поновлюється при повторному недопущенні працівника до роботи, а у працівника з'являється право на звернення до суду в порядку позовного провадження.

Однак ця ситуація змінилась у зв'язку із внесенням змін до Закону «Про виконавче провадження», які відбулись 7 липня 2011 р. у зв'язку із прийняттям Закону України «Про судову острій і статус суддів». Тепер, в ч. 1 статті 76 Закону «Про виконавче провадження» відтворено позицію Пленуму Верховного Суду України (п. 34), яку було зазначено вище, а саме: виконання рішення вважається закін-

ченим з дня видачі відповідного наказу або розпорядження власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом, фізичною особою, фізичною особою – підприємцем, який прийняв незаконне рішення про звільнення або переведення працівника, після чого державний виконавець вносить постанову про закінчення виконавчого провадження.

Частина 2 цієї статті передбачає, що у разі невиконання власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом, фізичною особою, фізичною особою – підприємцем рішення про поновлення на роботі незаконно звільненого або переведеного працівника на них накладається штраф та застосовуються інші заходи, передбачені законом.

Стаття 89 Закону «Про виконавче провадження» передбачає відповідальність за невиконання рішення, що зобов'язує боржника вчинити певні дії, та рішення про поновлення на роботі:

1. У разі невиконання без поважних причин у встановлений державним виконавцем строк рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, та рішення про поновлення на роботі державний виконавець вносить постанову про накладення штрафу на боржника – фізичну особу від **десяти до двадцяти** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на посадових осіб – від **двадцяти до сорока** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на боржника – юридичну особу – від **сорока до шістдесяти** неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та встановлює новий строк виконання.

2. У разі повторного невиконання рішення боржником без поважних причин державний виконавець у тому ж порядку накладає на нього штраф у **подвійному розмірі** та звертається до правоохоронних органів з поданням (повідомленням) про притягнення боржника до кримінальної відповідальності відповідно до закону.

Наслідки таких змін неоднозначні, оскільки, якщо дивитися з позиції державного виконавця, його місія при виконанні рішення про поновлення на роботі набагато спрощується, а тим самим економиться час для виконання інших рішень, які потребують від державного виконавця більше сил і часу.

Для працівника, якого поновили на роботі, теж найважливіші юридичні наслідки такого рішення, а саме, видача відповідного наказу або розпорядження власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом, а також виплата заробітної плати за час вимушеного прогулу. Далі на підставі виданого роботодавцем наказу або розпорядження поновлений працівник приступає до виконання своїх трудових обов'язків і отримує за це заробітну плату.

Але, якщо роботодавець не допускає такого працівника до виконання своїх трудових обов'язків, працівник вже не в змозі звернутися до державного виконавця по допомогу. Таким чином, йому створюють такі умови, що змушують працівника звільнитися, або він знову буде змушений звертатися до суду за захистом своїх прав.

Список використаної літератури:

1. *Заворотько П.П.* Процессуальные гарантии исполнения судебного решения / П.П. Заворотько. – М.:Юрид. лит., 1974.
2. *Луспенник Дмитро* Судовий контроль за виконанням судових рішень. Розгляд скарг на дії державного виконавця [Електронний

ресурс] / Д. Луспенник // Юридичний журнал. – 2006. – № 1. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2098>

3. *Кодекс законів про працю* від 10.12.1971 № 322-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

4. *Про виконання судових рішень:* Закон України від 21.04.1999 № 606-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/606-14>

5. *Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження:* Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 р. № 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-03>

6. *Про практику розгляду судами трудових спорів:* Постанова Пленуму Верховного Суду від 06.11.1992 № 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

7. *Про судовий збір:* Закон України від 08.07.2011 р., № 3674. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3674-17>

І.І. ШЕМЕЛИНЕЦЬ,
кандидат юридичних наук
(Національний університет ДПС України)

УДОСКОНАЛЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Останнім часом в Україні все більше і більше говорять про реформування трудового законодавства. Наявна система захисту порушеного права працівника на гідні умови праці та і в цілому права на працю є такою, що не відповідає сучасним потребам і не може достатньою мірою гарантувати вико-

нання та забезпечення конституційних прав громадянам. До такого висновку прийшли експерти Міжнародного центру перспективних досліджень, які вказують, що причиною порушень трудових прав є формальна відповідальність роботодавців, яка має наслідком незахищеність прав найманих працівників